

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи

Ганна ТОЛСТАНОВА

» _____ 2022

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДО АСПІРАНТУРИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 293 МІЖНАРОДНЕ ПРАВО**
на здобуття ступеня доктора філософії
(третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти)

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 29 МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ
ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»**

Київ 2022

Розробники програми:

1. (Мицик В.В., завідувач кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин, д.ю.н., професор)
2. (Білас І.Г., завідувач кафедри порівняльного і європейського права Інституту міжнародних відносин, д.ю.н., професор)
3. (Калакура В.Я., завідувач кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин, к.ю.н., доцент)

Ухвалено вченою радою Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка «27» квітня 2021 р., протокол № 10

директор Інституту міжнародних відносин Копійка В.В.

Гарант освітньо-наукової програми Скринька Д.В.

Програма передбачає глибоке знання матеріалу про сучасний стан розвитку міжнародного права та основні проблеми, що існують в цій галузі.

Вступники до аспірантури за спеціальністю 293 – міжнародне право при складанні вступного іспиту зі спеціальності мають виявити знання предмета та об'єкту міжнародного права як науково-дослідницької сфери, показати уміння комплексно аналізувати матеріал та розуміння системності як наукового підходу, що є принципово важливим в пізнанні сутності міжнародного права.

Іспит зі спеціальності має усну форму проведення.

Оцінка за іспит складається з оцінки відповіді на білет (0-75 балів) та оцінки дослідницької пропозиції (0-25 балів).

Критерії оцінки:

- **“відмінно”** (90-100 балів) – досконале знання теоретичних і практичних аспектів курсу з обраної спеціальності;
- **“добре”** (75-89 балів) – ґрунтовне знання основних питань курсу з обраної спеціальності;
- **“задовільно”** (60-74 бали) – знання ключових питань з обраної спеціальності;
- **“незадовільно”** (1-59 балів) – незнання ключових питань з обраної спеціальності, невміння підкріплювати теоретичні викладки прикладами з практики.

ПОНЯТТЯ І ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

1. Походження терміну "міжнародне право" та визначення поняття "міжнародне публічне право". Основні правові школи (позитивістська, природно-правова, соціологічна, реалістів) про визначення міжнародного права. Теорія узгодження воель або позицій держав («консенсуальна теорія»). Об'єктивна необхідність існування та головне призначення міжнародного права. Загальне міжнародне право. Поняття державного суверенітету та міжнародне право.

2. Взаємодія норм міжнародного права з нормами інших систем регулювання міжнародних відносин (міжнародною мораллю, міжнародною ввічливістю, політикою, зовнішніми зносинами та дипломатією, міжнародним етикетом, релігією, традиціями, звичаями, ідеологією).

3. Основні особливості міжнародного права: характерні риси суб'єктної, предметної, об'єктної і територіальної сфери дії та джерельної бази міжнародного права у порівнянні з національним правом. Метод правового регулювання та координаційний характер міжнародного права. Особливий порядок застосування примусу для дотримання норм міжнародного права.

4. Взаємозв'язок міжнародного і внутрішньодержавного права. Сучасні теорії співвідношення міжнародного і національного права. Концепція імплементації норм міжнародного права, концепція трансформації і концепція узгодження норм міжнародного та внутрішньодержавного права. Проблеми співвідношення та взаємодії правової системи України з міжнародним правом.

5. Природа юридично обов'язкової сили міжнародного права (сучасні теорії сутності і юридично обов'язкової сили міжнародного права). Основні функції сучасного міжнародного права. Характерні риси міжнародного права.

6. Особливості міжнародного правотворчого процесу. Міжнародна договірна ініціатива, форми її здійснення та суб'єкти права договірної ініціативи. Принципи міжнародного правотворчого процесу. Особливості створення міжнародно-правових звичаїв. Правотворчий процес в межах міжнародних організацій. Участь міжнародних судових установ у створенні норм міжнародного права. Роль односторонніх актів держав у створенні норм міжнародного права. Участь громадськості у міжнародному правотворчому процесі.

7. Поняття механізму реалізації норм міжнародного права. Співвідношення і особливості реалізації норм дозвольного, заборонного і зобов'язального характеру. Міжнародно-правові гарантії реалізації норм міжнародного права. Міжнародна правосвідомість. Міжнародний механізм реалізації норм міжнародного права. Юридичні факти в механізмі реалізації норм міжнародного права. Стадії, форми і способи реалізації норм міжнародного права. Національний механізм реалізації норм міжнародного права.

8. Поняття міжнародних правовідносин. Суб'єкти міжнародних правовідносин. Співвідношення понять "суб'єкт міжнародного права" і "суб'єкт міжнародних правовідносин". Структура міжнародних правовідносин.

9. Поняття і принципи міжнародної законності. Сутність міжнародного правопорядку.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

1. Фактори та передумови формування міжнародного права. Сучасні теорії виникнення міжнародного права. Концепція *ubi societas ibi jus*. Періодизація історії міжнародного права. Поняття періодів та типів міжнародного права. Поняття та сутність історичної трансформації міжнародного права.

2. Міжнародне право в міждержавних стосунках Стародавнього світу. Особливості міжнародних відносин і міжнародного права держав Межиріччя

і Єгипту. Міжнародне право Стародавніх Індійської та Китайської держав. Головні інститути міжнародного права Стародавніх Греції та Риму.

3. Становлення міжнародного права в епоху Середньовіччя. Міжнародне право країн Арабського Сходу. Питання становлення і розвитку міжнародного права на Африканському, Латиноамериканському та інших континентах.

4. Міжнародне право в перехідний період від Середньовіччя до нового часу. Вестфальський мир 1648 р. Основні інститути міжнародного права періоду абсолютизму. Вплив Великої французької та інших буржуазних революцій на розвиток міжнародного права. Роль міжнародних конгресів та конференцій (початок XIX ст. – початок XX ст.) у розвитку міжнародного права.

5. Перша світова війна і міжнародне право. Версальські мирні угоди та діяльність Ліги Націй. Генуезька, Гаазька конференції 1922 р. та Локарнська конференція 1925 р. Пакт Бріана-Келлога. Мюнхенська угода 1938 р. Радянсько-німецький пакт ("пакт Ріббентропа-Молотова") і таємні протоколи до нього. Війна Радянського Союзу з Фінляндією та виключення СРСР з Ліги Націй.

6. Друга світова війна і міжнародне право. Московська, Тегеранська, Ялтинська і Берлінська конференції та їх рішення. Конференція Об'єднаних Націй в Сан-Франциско та Потсдамська конференція: значення для розвитку міжнародного права.

7. Утворення Організації Об'єднаних Націй. Мирні договори 1947 р. та мирне врегулювання проблем з Німеччиною і Японією.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК НАУКИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

1. Наука міжнародного права та її роль у розвитку і функціонуванні міжнародного права. Міжнародно-правові погляди давньогрецьких мислителів (Гомер, Ксенофонт, Сократ, Платон, Аристотель) і давньоримських авторів (Т. Лівій, Цицерон, Помпоній, Ульпіан, М. Аврелій).

2. Становлення міжнародно-правової проблематики як самостійної галузі знань в період Середньовіччя. Релігійне і канонічне тлумачення норм міжнародного права в епоху Середньовіччя. Міжнародно-правові погляди Блаженного Августина, Граціана, Фоми Аквінського. Глосатори і постглосатори. Світський напрям розвитку міжнародно-правових знань. Міжнародно-правові погляди А. Данте, В. Оккама, П. Дюбуа, К. Пізанської, І. Подебрада, Н. Макіавеллі.

3. Наука міжнародного права в працях Г. Гроція. Позитивно-правовий, природно-правовий і гроціанський напрями науки міжнародного права. Міжнародно-правове вчення Т. Гоббса, Б. Спінози, Ф. Мартенса.

4. Поняття національної школи міжнародного права та її критерії. Становлення національних шкіл міжнародного права у Європі.

5. Розвиток науки міжнародного права в Україні. Міжнародно-правові погляди В.П. Даневського, Р.І. Базінера, П.М. Богаєвського, П.Є. Казанського, А.М. Стоянова, В.А. Незабитовського, В.Е. Грабаря, О.О. Ейхельмана.

6. Сучасна українська школа міжнародного права та її основні центри дослідження у наукових закладах Києва, Львова, Харкова, Одеси.

7. Методологія науки міжнародного права. Сучасна система науки міжнародного права.

СИСТЕМА, НОРМИ, ДЖЕРЕЛА ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

1. Поняття системи міжнародного права. Загальна характеристика структури міжнародного права. Співвідношення структури і системи міжнародного права.

2. Поняття, критерії та види галузей міжнародного права. Поняття, критерії та класифікація інститутів міжнародного права.

3. Сутність явища фрагментації міжнародного права та її види. Проблема «автономних режимів» у сучасному міжнародному праві. Проблема співвідношення мультилатералізму та унілатералізму. Взаємодія універсалізму та регіоналізму. Способи вирішення внутрішньосистемних колізій у міжнародному праві. Проблеми підвищення ефективності сучасного міжнародного права.

4. Поняття і характеристика норм міжнародного права. Класифікація норм міжнародного права. Ієрархія норм в міжнародному праві. Структура норм міжнародного права. Концепція зобов'язань *erga omnes* в сучасному міжнародному праві. Сутність концепції “м'якого права”. Завдання та сутність процесу кодифікації норм міжнародного права та його прогресивного розвитку.

5. Поняття і види джерел міжнародного права. Стаття 38 Статуту Міжнародного Суду ООН про джерела міжнародного права. Доктринальні погляди щодо існування і природи джерел у сучасному міжнародному праві.

6. Міжнародний договір як універсальне джерело міжнародного права. Основні вимоги до міжнародних договорів. Критерії пріоритетності міжнародних договорів.

7. Міжнародний звичай як універсальне джерело міжнародного права. Складові та вимоги до міжнародного звичаю. Доктрина «наполегливого заперечувача» (*persistent objector*). Традиційна та сучасна концепції створення звичаєвої норми міжнародного права. “Миттєвий” звичай.

8. Загальні принципи права та їх сприйняття у доктрині та міжнародній судовій практиці. Рішення міжнародних організацій як джерела міжнародного права. Поняття допоміжних засобів для визначення правових

норм. Рішення міжнародних судових установ. Вплив на міжнародну правотворчість доктрини міжнародного права.

9. Поняття основних принципів міжнародного права. Функції основних принципів міжнародного права. Природа й ознаки основних принципів міжнародного права. Механізм взаємодії між основними принципами міжнародного права. Класифікація основних принципів міжнародного права. Принципу заборони застосування сили або загрози силою. Принцип мирного врегулювання спорів. Принцип невтручання. Принцип рівноправності і права народу розпоряджатися власною долею. Принцип суверенної рівності держав. Принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань. Принцип територіальної цілісності держав. Принцип непорушності державних кордонів. Принцип поваги прав і основних свобод людини. Принцип співробітництва.

ІНСТИТУТИ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ, ВИЗНАННЯ ТА ПРАВОНАСТУПНИЦТВА

1. Поняття, юридична природа та загальні ознаки суб'єктів міжнародного права. Інститут міжнародної правосуб'єктності. Види міжнародної правосуб'єктності і класифікація суб'єктів міжнародного права.

2. Особливості міжнародної правосуб'єктності держави. Основні елементи держави як суб'єкта міжнародного права. Основні права і обов'язки держави в системі міжнародно-правового регулювання. Хартія економічних прав і обов'язків держав від 12 грудня 1974 р. Міжнародна правосуб'єктність складних держав. Юрисдикція держави: поняття та види. Екстериторіальна та універсальна юрисдикція. Концепція міжнародної правосуб'єктності народу, який бореться за створення незалежної держави.

3. Особливості міжнародної правосуб'єктності міжнародних організацій. Права й обов'язки міжнародних організацій. Особливі види міжнародної правосуб'єктності (державоподібні утворення, вільні міста, Ватикан, Мальтійський лицарський орден).

4. Значення Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. та Акту про незалежність України від 24 серпня 1991 року для становлення України як суверенного, рівноправного, самостійного учасника міжнародних відносин та суб'єкта міжнародного права. Генеза міжнародної правосуб'єктності України. Міжнародна правосуб'єктність українських додержавних утворень. Київська Русь як держава та суб'єкт міжнародного права доби Середньовіччя. Міжнародно-правова суб'єктність державних утворень на українських землях після розпаду Київської Русі. Міжнародно-правовий статус Козацької України. Правовий статус України в складі Російської імперії. Правотворча та міжнародно-правова діяльність Центральної Ради, Гетьманату та Директорії. Міжнародно-правовий статус Радянської України.

5. Роль і місце інституту визнання у системі міжнародного права. Юридична природа і види міжнародно-правового визнання. Форми, типи і засоби здійснення визнання. Конститутивна та декларативна теорії визнання держав. Визнання уряду: критерії, форми, засоби. Визнання урядів у вигнанні (емігрантських урядів).

6. Визнання органів національного опору; органів національно-визвольних рухів; «повсталі сторони» або «воюючі сторони», «організованих озброєних угруповань» та «антиурядових збройних сил». Консультативний висновок Міжнародного Суду ООН «Про відповідність міжнародному праву проголошення незалежності Косова» 2010 р. Визнання держав і членство в міжнародних організаціях.

7. Поняття правонаступництва. Суб'єкти, підстави та об'єкт дії норм правонаступництва. Правила правонаступництва держав щодо міжнародних договорів згідно з Віденською конвенцією про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. Правила правонаступництва держав щодо державної власності, державних архівів та державних боргів згідно з Віденською конвенцією про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1983 р.

9. Поняття континуїтету в міжнародному праві. Врегулювання проблем правонаступництва у зв'язку з припиненням існування СРСР. Правонаступництво України.

10. Сучасні концепції про статус фізичної особи в міжнародному праві. Значення теорій співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права для вирішення проблеми правосуб'єктності фізичної особи. Міжнародна договірна та судова практика щодо можливості (неможливості) визнання фізичної особи суб'єктом міжнародного права.

ІНСТИТУТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА САНКЦІЙ

1. Концепція позитивної та негативної міжнародно-правової відповідальності. Поняття і юридична природа міжнародно-правової відповідальності. Нормативно-правова та фактична підстави для виникнення міжнародно-правової відповідальності. Види і форми міжнародно-правової відповідальності.

2. Поняття міжнародного правопорушення та його ознаки. Класифікація міжнародних правопорушень в доктрині міжнародного права. Класифікація міжнародних правопорушень Комісією міжнародного права ООН. Статті про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння 2001 р.

3. Підстави, що звільняють від міжнародно-правової відповідальності. Відповідальність за правомірну діяльність. Засади відповідальності міжнародних організацій.

4. Санкціоновані й несанкціоновані примусові заходи. Поняття і

характерні особливості міжнародно-правових санкцій. Співвідношення міжнародно-правової відповідальності і міжнародно-правових санкцій. Типи, види і форми міжнародно-правових санкцій. Умови правомірності та механізм застосування міжнародно-правових санкцій. Проблема ефективності застосування міжнародно-правових санкцій. Порядок застосування санкцій в системі ООН. Застосування санкцій в межах регіональних організацій.

5. Поняття, підстави та механізм застосування контрзаходів. Зобов'язання, яких не торкаються контрзаходи. Умови застосування та припинення контрзаходів.

6. Міжнародно-правова відповідальність Російської Федерації як держави-агресора проти України. Анексія Криму Російською Федерацією як міжнародний злочин. Механізм застосування санкцій щодо Російської Федерації та персональних спеціальних обмежувальних заходів, спрямованих на припинення агресії РФ проти України, з боку міжнародних організацій, іноземних держав та України.

НАСЕЛЕННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

1. Поняття та статус «населення» й «народу» у міжнародному праві. Категорії осіб, які складають населення держави. Поняття громадянства. Підданство. Інститут громадянства інтеграційного союзу.

2. Сфера дії національно-правового та міжнародно-правового регулювання громадянства. Міжнародні універсальні та регіональні акти з питань громадянства. Рішення Міжнародного Суду ООН у справі «Ноттебома» (Ліхтенштейн проти Гватемали, 1955 р.). Набуття і припинення (втрата) громадянства. Питання громадянства при правонаступництві держав щодо території та територіальних змінах.

3. Поняття та правовий статус апатридів і осіб з множинним громадянством. Поняття основних режимів правового статусу іноземців. Права біженців за міжнародним правом. “Конвенційні” та “мандатні” біженці. Принцип *non-refoulement*. Обставини, які дозволяють користуватися правом притулку. Територіальний та дипломатичний притулок. Рішення Міжнародного Суду ООН у справі «Про притулок» (Колумбія проти Перу, 1950 р.).

4. Статус вимушених переселенців та переміщених осіб. Статус внутрішньо переміщених осіб та біженців в умовах українсько-російського збройного конфлікту (2014-).

5. Поняття дипломатичного захисту. Проект статей Комісії міжнародного права ООН про дипломатичний захист 2006 р. Законодавство України з питань набуття та припинення громадянства.

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Поняття і зміст прав людини. Класифікація прав людини та “поколінні прав людини”. Історичні та філософські передумови становлення міжнародних стандартів прав людини. Становлення та розвиток ідеї прав людини в історії українського народу. Універсальність прав людини та культурний релятивізм. Правомірні підстави обмеження прав і свобод людини. Відступ держав від своїх зобов’язань у сфері прав людини у надзвичайних ситуаціях.

2. Джерела міжнародного захисту прав людини та основних свобод. Загальна декларація прав людини 1948 р.: юридична природа та нормативний зміст. Основні права людини та міжнародно-правові механізми їх захисту у Міжнародних пактах про права людини 1966 р.

3. Система спеціальних механізмів і процедур головних та допоміжних органів ООН у сфері контролю за додержанням прав людини. Міжнародні договори із захисту прав та свобод людини, ухвалені під егідою ООН, та договірні органи з контролю за дотриманням міжнародних стандартів прав людини.

4. Конвенційний та інституційний механізм європейської системи захисту прав людини. “Пілотні рішення” Європейського суду з прав людини щодо України. Закон України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” 2006 р. Конвенційний та інституційний механізм міжамериканської, африканської, арабської систем захисту прав людини.

5. Колективні права та їх захист у міжнародному праві. Нові права: екологічні, репродуктивні, соматичні, біомедичні, інформаційні. Захист прав осіб, які належать до національних та мовних меншин. Захист прав корінних народів. Захист прав жінок. Захист прав дітей. Захист прав осіб з інвалідністю. Захист прав трудящих-мігрантів.

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО

1. Міжнародне гуманітарне право як галузь сучасного міжнародного права. Основоположна відмінність між *jus in bello* та *jus ad bellum*. Етапи становлення міжнародного гуманітарного права. Договірне міжнародне гуманітарне право. Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Система принципів міжнародного гуманітарного права.

2. Кваліфікація збройних конфліктів. Сфера застосування міжнародного гуманітарного права за колом осіб, у часі та у просторі. Взаємодія міжнародного гуманітарного права і міжнародного права прав людини під час збройних конфліктів.

3. Правовий статус комбатантів та некомбатантів. Статус військовополонених та поводження з ними. Правовий статус цивільних осіб.

Зони, що перебувають під захистом згідно з міжнародним гуманітарним правом. Об'єкти, що користуються захистом міжнародного гуманітарного права. Міжнародне гуманітарне право та гуманітарна допомога.

4. Заборона та обмеження застосування певних видів зброї. Заборонені методи ведення війни. Норми міжнародного гуманітарного права, що стосуються військової окупації. Захист культурних цінностей під час збройного конфлікту.

5. Роль МКЧХ у розвитку та імплементації міжнародного гуманітарного права. Емблеми Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

6. Міжнародна відповідальність держав за порушення міжнародного гуманітарного права. Кримінальна відповідальність індивідів за порушення норм міжнародного гуманітарного права: національний та міжнародний рівні.

7. Правова оцінка сепаратистських утворень «ДНР» та «ЛНР» на сході України. Кваліфікація ситуації в Автономній Республіці Крим, а також в окремих районах Донецької і Луганської областей України з точки зору міжнародного гуманітарного права. Зобов'язання Росії як держави-окупанта в збройному конфлікті з Україною (2014-).

МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

1. Поняття, джерела та принципи міжнародного кримінального права. Міжнародне кримінальне право в широкому і вузькому значенні. Особливості міжнародно-правової відповідальності держави за міжнародні злочини та індивідуальної кримінальної відповідальності. Переслідування осіб, що вчинили злочини проти міжнародного права, після Першої та Другої світових воєн.

2. Елементи (склад) міжнародного злочину. Елементи основних міжнародних злочинів: злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів, злочину агресії.

3. Юрисдикційні питання у міжнародному кримінальному праві. Проблема універсальної юрисдикції. Імунітети у міжнародному кримінальному праві.

4. Основні засади організації міжнародних кримінальних судових установ. Організація та порядок діяльності Міжнародного кримінального суду. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду. Принцип комплементарності юрисдикції Міжнародного кримінального суду. Римський статут і національне право України (Висновок Конституційного Суду України у справі про Римський Статут 2001 року та визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду Україною в 2014-2015 рр.). Позиція США щодо Міжнародного кримінального суду. Спеціальні трибунали, створені Радою Безпеки ООН. «Гібридні» міжнародні кримінальні суди та трибунали.

«Інтернаціоналізовані» національні судові установи.

5. Поняття транснаціональних злочинів, конвенційних злочинів, злочинів міжнародного характеру. Форми міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю. Головні напрями співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю.

6. Встановлення юрисдикції держави над злочинами міжнародного характеру: випадки і підстави. Поняття та умови видачі (екстрадиції) злочинців. Правові підстави для відмови у видачі. Процедура видачі. Принцип *aut dedere aut judicare*.

ТЕРИТОРІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

1. Поняття та види території у міжнародному праві. Поняття територіального верховенства. Юридична природа та склад державної території. Суверенітет держави над природними багатствами і ресурсами в межах її території. Правомірні засоби територіальних змін.

2. Державні кордони та їх правовий режим. Види державних кордонів. Засоби визначення, встановлення, зміни та перевірки кордонів. Режим державного кордону і прикордонний режим.

3. Територіальні спори та претензії. Обов'язок мирного вирішення територіальних спорів. Стадії територіального спору. Основні фактори встановлення приналежності території та концепція критичної дати. Консультативний висновок Міжнародного Суду ООН щодо міжнародного статусу Південно-Західної Африки 1950 р. Справа про храм Преах-Віхеар (Міжнародний Суд ООН, Камбоджа проти Таїланду, 1961 р. та 2011 р.). Справа про Качський Ранн (арбітраж, 1968 р.).

4. Правовий статус міжнародних ріки та озер. Нейтралізовані та демілітаризовані території. Без'ядерні зони: політичні і правові аспекти. Правовий режим Арктики. Правовий режим Антарктики.

5. Припинення існування СРСР та територія України. Сутність конфліктної ситуації між Україною та Росією з приводу острова Тузла в Керченській протоці. Законодавство України про територіальне верховенство і режим державних кордонів. Правові проблеми перебування іноземних військ на території України.

МІЖНАРОДНЕ МОРСЬКЕ ПРАВО

1. Виникнення і розвиток міжнародного морського права. Поняття і головні риси міжнародного морського права як галузі сучасного міжнародного права. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного морського права. Конвенція ООН з морського права 1982 р. Класифікація морських просторів та способи накреслення висхідних ліній. Національність суден і пов'язані з цим правові наслідки.

2. Поняття і правовий режим внутрішніх морських вод. Затоки і бухти. Внутрішні моря. Історичні затоки. Морські порти. Територіальні води (територіальне море): поняття та історичний розвиток цього інституту. Ширина територіальних вод у сучасному міжнародному праві. Право мирного проходу. Правове становище іноземних суден у територіальних водах. Рішення Міжнародного Суду ООН у справі щодо інциденту в протоці Корфу 1949 р. Поняття і види прилеглих зон. Суверенні права прибережної держави у прилеглий зоні. Поняття, правовий статус і ширина виключної економічної зони. Права, обов'язки і юрисдикція прибережної держави у виключній економічній зоні. Рішення Міжнародного Суду ООН в справах про розмежування юрисдикції у сфері рибальства.

3. Поняття континентального шельфу. Визначення межі та режим континентального шельфу. Делімітація континентального шельфу. Рішення Міжнародного Суду ООН у справі про розмежування континентального шельфу в Північному морі 1969 р.

4. Міжнародно-правовий режим відкритого моря. Принцип свободи відкритого моря як основа правового режиму відкритого моря. Принцип виключної юрисдикції держави прапора судна у відкритому морі та винятки з нього. Право на огляд у відкритому морі. Право переслідування «по гарячих слідах» і умови його застосування.

5. Поняття архіпелагів та архіпелажних вод. Правовий режим міжнародних проток. Режим Чорноморських проток згідно з Конвенцією Монтр'є 1936 р. Договір між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки 2003 р. Міжнародні канали та їх правовий режим.

6. Міжнародний район морського дна і його режим за Конвенцією ООН 1982 р. та Угодою про здійснення Частини XI Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права від 10 грудня 1982 року (1994 р.). Міжнародний орган по морському дну.

7. Законодавство України про режим морських просторів. Спир між Україною та Російською Федерацією в рамках арбітражного провадження за Конвенцією ООН з морського права. Справа про делімітацію морських просторів у Чорному морі між Україною та Румунією 2009 р.

МІЖНАРОДНЕ ПОВІТРЯНЕ ПРАВО

1. Поняття і особливості міжнародного повітряного права як галузі міжнародного права. Джерела міжнародного повітряного права. Принципи міжнародного повітряного права. Історія міжнародного повітряного права.

2. Суверенітет держави над своєю територією як основа правового статусу її повітряного простору. Правовий режим міжнародного повітряного простору. Прилеглі повітряні зони. Сутність понять єдине європейське небо, відкрите небо та єдиний повітряний простір.

3. Правовий статус повітряного судна і його екіпажу. Правова класифікація повітряних суден. Основні права і обов'язки членів екіпажу повітряного судна. Поняття міжнародного аеропорту. Аеронавігаційні засоби і служби, їх міжнародна стандартизація.

4. Правова регламентація міжнародних повітряних сполучень. Регулярні та нерегулярні міжнародні польоти та їх правове забезпечення. Міжнародно-правові наслідки несанкціонованого польоту. Правове регулювання комерційної діяльності в міжнародних повітряних сполученнях. Типові угоди про повітряне сполучення. Комерційні «свободи повітря». Інститут відповідальності у міжнародному повітряному праві.

5. Боротьба з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Конвенції про боротьбу з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Справа про інцидент над Локербі (Міжнародний Суд ООН, Лівія проти США, 1998 р.).

6. Міжнародні організації в галузі цивільної авіації. Загальна характеристика повітряного права України.

МІЖНАРОДНЕ КОСМІЧНЕ ПРАВО

1. Поняття і головні особливості міжнародного космічного права. Особливості міжнародно-правового регулювання космічної діяльності і режиму космічного простору. Роль ООН у формуванні норм міжнародного космічного права. Джерела міжнародного космічного права: конвенційні норми і норми міжнародно-правових звичаїв. Міжнародно-правовий режим космічного простору та небесних тіл. Концепція «загальної спадщини людства» в космічному праві.

2. Правовий статус космічних апаратів і екіпажів. Правовий статус Міжнародної космічної станції та її екіпажу. Надання допомоги екіпажу космічного корабля на випадок аварії, лиха чи вимушеної посадки. Здійснення юрисдикції і контролю над космічними об'єктами і космонавтами. Реєстрація космічних об'єктів. Порядок повернення космічних об'єктів, запущених в космічний простір. Міжнародно-правова відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами. Справа про супутник «Космос-954».

3. Проблеми делімітації космічного простору і варіанти її вирішення. Дистанційне зондування Землі: правові аспекти. Критерії правомірності міжнародного безпосереднього телевізійного віщання. Правові питання використання геостаціонарної орбіти і радіочастотного спектру. Міжнародно-правові засоби боротьби з «космічним сміттям».

4. Співробітництво держав у рамках міжурядових космічних організацій. Проблема комерціалізації космічної діяльності. Міжнародне співробітництво в рамках неурядових космічних організацій.

5. Законодавство України щодо космічної діяльності. Міжнародні

космічні проекти, в яких бере участь Україна.

ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ

1. Поняття права міжнародних договорів. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р.

2. Сторони в міжнародній угоді. Право на участь в міжнародних договорах. Участь у міжнародному договорі та міжнародно-правове визнання. Класифікація міжнародних договорів. Характеристика Статуту ООН як договору особливого значення. Форма міжнародного договору та її значення. Структура договору.

3. Стадії укладення договору. Договірна ініціатива. Способи прийняття тексту договору. Способи встановлення автентичності тексту договору. Способи вираження згоди на обов'язковість договору. Порядок набрання договором чинності. Застереження і заяви до договору. Реєстрація договору, опублікування та промульгація.

4. Дія міжнародного договору. Принцип *pacta sunt servanda*. Припинення дії міжнародних угод. Правові наслідки призупинення, перегляду, припинення дії міжнародного договору. Вплив збройних конфліктів на дію міжнародних договорів: результати кодифікаційної роботи Комісії міжнародного права ООН. Дійсність і недійсність договору. Дипломатичні та консульські відносини і укладення договорів.

5. Тлумачення міжнародних договорів: поняття, види та принципи. Укладення міжнародних договорів за участю міжнародних організацій та кодифікаційна робота Комісії міжнародного права ООН.

6. Закон України “Про міжнародні договори України” 2004 р. Справа про гідровузол Габчикова-Надьмарош (Міжнародний Суд ООН, Угорщина проти Словаччини, 1997 р.).

ПРАВО ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН

1. Поняття права зовнішніх зносин. Джерела права зовнішніх зносин. Система права зовнішніх зносин. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. Конвенція про спеціальні місії 1969 р. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.

2. Органи зовнішніх зносин держави та їх система. Внутрішньодержавні конституційні і спеціалізовані органи зовнішніх зносин. Зарубіжні постійні і тимчасові органи зовнішніх зносин.

3. Дипломатичне право: поняття і загальна характеристика. Початок і

закінчення дипломатичної місії. Структура та персонал дипломатичних представництв. Класи та ранги. Дипломатичний корпус. Дуаєн дипломатичного корпусу. Функції дипломатичних представництв і засоби їх здійснення. Дипломатичні привілеї та імунітети.

4. Право спеціальних місій. Поняття й історія розвитку інституту спеціальних місій. Види і функції спеціальних місій. Привілеї та імунітети спеціальних місій.

5. Поняття і загальна характеристика консульського права. Початок і закінчення консульської місії. Структура і персонал консульських представництв. Види консулів та класи консульств. Функції консульських установ і засоби їх здійснення. Поняття і юридична природа консульських привілеїв та імунітетів. Рішення Міжнародного Суду ООН у справі «Братів Ла Гранд» (Німеччина проти США, 1999-2001 р.).

6. Поняття і характерні особливості права представництва держав при міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях. Привілеї та імунітети представництв і представників держав при міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях. Поняття і характерні особливості дипломатичного права міжнародних організацій. Становлення і розвиток дипломатичного імунітету міжнародних організацій. Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй 1946 р.

7. Справа про дипломатичних та консульських працівників США у Тегерані (Міжнародний Суд ООН, США проти Ірану, 1980 р.). Зовнішні зносини України та національне законодавство з питань зовнішніх зносин. Правові основи дипломатичної служби України. Дипломатичний корпус в Україні.

МИРНІ ЗАСОБИ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ

1. Історія міжнародного правосуддя. Конвенції про мирне вирішення міжнародних спорів 1899 та 1907 рр. Поняття «спір», «ситуація», «конфлікт». Поняття та суб'єктний склад міжнародного спору. Види міжнародних спорів. Поняття та система засобів мирного вирішення спорів між державами.

2. Безпосередні переговори як головний засіб вирішення міжнародних спорів. Класифікація переговорів. Поняття посередництва як засобу мирного розв'язання міжнародних спорів. Добрі послуги в системі засобів мирного розв'язання міжнародних спорів. Поняття та юридичні засади застосування міжнародної слідчої процедури як засобу врегулювання міжнародного спору. Поняття та зміст міжнародної погоджувальної процедури (примирення).

3. Поняття, характерні особливості та класифікація міжнародних судових установ. Юрисдикція міжнародних судових установ. Юрисдикція і організація Міжнародного Суду ООН. Процедура розгляду справ у Міжнародному Суді ООН. Регіональні міжнародні суди. Міжнародні арбітражні суди. Створення та діяльність Постійної палати третейського

суду.

4. Компетенція Генеральної Асамблеї ООН з питань врегулювання міжнародних спорів. Роль Генерального Секретаря ООН у врегулюванні міжнародних спорів. Компетенція Ради Безпеки ООН з врегулювання міжнародних спорів та ситуацій. Вирішення міжнародних спорів в рамках ЄС. Вирішення міжнародних спорів в рамках Ради Європи. Вирішення міжнародних спорів в рамках ОБСЄ.

5. Система засобів врегулювання міжнародних спорів за Конвенцією ООН з морського права 1982 р. Міжнародний трибунал з морського права. Вирішення міжнародних спорів за Північноамериканською угодою про зону вільної торгівлі. Вирішення міжнародних спорів за Договором до Енергетичної Хартії.

6. Постанова Міжнародного Суду ООН від 19 квітня 2017 року про призначення тимчасових заходів в справі про застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (Україна проти Російської Федерації). Спір між Україною та Російською Федерацією в рамках Міжнародного Суду ООН.

ПРАВО МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

1. Поняття і характерні особливості права міжнародної безпеки. Джерела та принципи права міжнародної безпеки. Універсальний та регіональний рівні системи міжнародної безпеки. Система колективної безпеки відповідно Статуту ООН. Індивідуальна самооборона. Колективна самооборона. Проблема «превентивної самооборони». Гуманітарна інтервенція в сучасному міжнародному праві. Концепція *«responsibility to protect»*.

2. Правові засади здійснення миротворчих операцій ООН. Миротворчі операції під егідою регіональних організацій. Законодавство України про основи національної безпеки та участь України в міжнародних миротворчих операціях.

3. Значення постійного нейтралітету і політики не приєднання як засобів обмеження і зменшення небезпеки війни. Роззброєння і обмеження озброєнь як матеріальна гарантія міжнародної безпеки у воєнній галузі. Головні чинні міжнародно-правові акти щодо роззброєння чи скорочення різних видів зброї.

4. Концепції міжнародної економічної, інформаційної, екологічної, енергетичної безпеки. Міжнародне співробітництво в гуманітарній і культурній галузях як складова частина системи міжнародної безпеки.

5. Справа про військову та напіввійськову діяльність проти Нікарагуа на її території (Міжнародний Суд ООН, Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки, 1986 р.). Консультативний висновок Міжнародного Суду ООН «Про правові наслідки спорудження стіни на окупованій Палестинській

території» 2004 р.

ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1. Поняття і становлення права міжнародних організацій. Правова природа адміністративних союзів XIX ст. Ліга Націй. Джерела права міжнародних організацій.

2. Сучасна система міжнародних організацій, їх типи і види. Юридична природа та ознаки міжнародних організацій. Внутрішньо-організаційний механізм та механізм ухвалення рішень міжнародними організаціями. Елементи наднаціональності у діяльності сучасних міжнародних організацій. Концепції «іманентної компетенції» та «дорозумілої компетенції».

3. Організація Об'єднаних Націй. Історія створення і правова природа ООН. Членство в ООН. Система органів ООН. Питання реформування ООН та перегляду Статуту ООН. Спеціалізовані та інші установи системи ООН.

4. Регіональні та субрегіональні організації. Правова природа міжнародних неурядових організацій.

5. Міжнародні конференції: статус, правила процедури, механізм прийняття рішень. Участь України в міжнародних організаціях.

МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ПРАВО

1. Поняття міжнародного економічного права. Спеціальні принципи міжнародного економічного права. Джерела міжнародного економічного права.

2. Міжнародні організації в галузі торгівлі окремими товарами. Регіональні економічні комісії ООН і регіональні міжнародні економічні організації. Держава як суб'єкт міжнародного економічного права. Поняття юрисдикційних імунітетів держав та їх власності. Міжнародно-правове регулювання діяльності транснаціональних корпорацій у сфері міжнародних економічних відносин.

3. Примусові заходи в міжнародних економічних відносинах. Вирішення міжнародних економічних спорів. Конвенційні моделі вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними юридичними і фізичними особами.

4. Право Світової організації торгівлі. Історія створення, організаційна структура, правила набуття членства в СОТ. Принципи та джерела права СОТ. Засоби вирішення спорів в рамках СОТ.

5. Поняття та принципи міжнародного інвестиційного права. Визначення «інвестицій». Універсальна, регіональна та двостороння договірна практика держав у галузі інвестицій. Юридичний зміст «діагональних» правовідносин між державою-реципієнтом та іноземним інвестором. Правові підстави та наслідки «націоналізації».

6. Поняття, принципи та система міжнародного митного права. Всесвітня митна організація: загальна характеристика. Зони вільної торгівлі та вільні економічні зони.

7. Міжнародне транспортне право. Основні напрями міжнародно-правового регулювання у сфері транспорту. Міжнародні організації в галузі транспорту. Співвідношення міжнародних та національних правових стандартів міжнародних залізничних, автомобільних, морських, повітряних та інших перевезень.

8. Поняття, джерела та принципи міжнародного банківського права. Міжнародно-правове регулювання міжнародних банківських трансакцій. Держави та міжнародні валютно-фінансові організації як суб'єкти міжнародного банківського права.

9. Джерела та принципи міжнародного податкового права. Міжнародні угоди загального або спеціального характеру, що містять окремі норми відносно оподаткування. Міжнародно-правові моделі уникнення подвійного оподаткування. Правова основа та основні напрямки діяльності FATF.

10. Поняття, принципи та джерела міжнародного енергетичного права. Міжнародні енергетичні організації. Договір до Енергетичної Хартії 1994 р. та його елементи. Міжнародно-правові аспекти мирного використання атомної енергії. Міжнародно-правове регулювання використання екологічно орієнтованої (альтернативної) енергетики.

МІЖНАРОДНЕ ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

1. Поняття, джерела та принципи міжнародного екологічного права. Міжнародні конференції як традиційна форма співробітництва держав в галузі охорони довкілля. Програма ООН з охорони навколишнього середовища. Неурядові міжнародні організації у галузі охорони довкілля. Особливості правового статусу та діяльність інституційних утворень в рамках багатосторонніх природоохоронних договорів. Механізми з питань недотримання багатосторонніх договорів з охорони довкілля.

2. Охорона вод Світового океану. Збереження морських живих ресурсів. Міжнародне співробітництво в боротьбі із спустеленням. Міжнародно-правова охорона біорізноманіття. Міжнародно-правова охорона прісних вод. Охорона довкілля Арктики та Антарктики. Міжнародно-правова охорона пам'яток природи, визнаних всесвітньою природною спадщиною. Охорона атмосферного повітря від забруднення. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату 1992 р., Кіотський протокол 1997 р. та Паризька угода 2015 р. Охорона озонового шару. Міжнародно-правове регулювання заборони ворожого впливу на довкілля. Охорона довкілля від радіоактивного забруднення. Міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними відходами та речовинами.

3. Регіональне природоохоронне співробітництво. Діяльність

Європейської Економічної Комісії ООН в сфері охорони довкілля. Діяльність ЄС в сфері охорони довкілля.

4. Справа про плавийний завод у Трейлі 1938-1941 рр. Проблеми виконання Україною рішень органів багатосторонніх природоохоронних договорів.

МІЖНАРОДНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

1. Поняття і джерела міжнародного інформаційного права. Концепції становлення і розвитку міжнародного інформаційного права. Принципи міжнародного інформаційного права.

2. Договірні-правовий та інституційний механізми міжнародних інформаційних відносин. Роль ООН, МСЕ і ЮНЕСКО у формуванні норм міжнародного інформаційного права. Питання суб'єктів міжнародного інформаційного права.

3. Особливості міжнародно-правового режиму інформації. Особливості міжнародно-правового режиму окремих видів інформаційної діяльності. Міжнародно-правове регулювання діяльності засобів масової інформації та комунікації.

4. Правовий статус міжнародних інформаційних мереж, систем та міжнародних баз даних. Інтернет: концептуальні підходи до статусу і правового регулювання діяльності в мережі.

5. Концепції забезпечення міжнародної інформаційної безпеки. Регіональні угоди в галузі забезпечення інформаційної безпеки.

6. Відповідальність в міжнародних інформаційних відносинах. Концепція глобального інформаційного суспільства і роль міжнародного права у її реалізації.

ІНШІ ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

1. Природа і зміст міжнародного трудового права. Джерела міжнародного трудового права. Класифікація і особливості міжнародних договорів, які діють у сфері міжнародних трудових відносин. Принципи міжнародного трудового права. Інституційний механізм міжнародного трудового права. Міжнародна організація праці та її роль в розвитку міжнародного трудового права.

2. Поняття, принципи та джерела міжнародного медичного права. Інституційний механізм міжнародного медичного права. Міжнародно-правовий механізм захисту права на здоров'я. Діяльність ВООЗ у сфері забезпечення права людини на охорону здоров'я.

3. Поняття, принципи та джерела міжнародного спортивного права. Олімпійська хартія. Всесвітній антидопінговий кодекс та міжнародні антидопінгові конвенції. Інституційний механізм міжнародного спортивного

права.

4. Поняття, джерела та принципи міжнародного туристичного права. Поняття, принципи та джерела міжнародного освітнього права. Міжнародні стандарти права на освіту. Інституційний механізм міжнародного освітнього права. Європейський освітній простір і Болонський процес.

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1. Поняття та структура права Європейського Наднаціональний характер ЄС. Характеристика ЄС як автономного правопорядку. Примат та пряма дія права ЄС. Право ЄС і міжнародне право. Право ЄС і внутрішнє право держав-членів. Ліссабонські договори 2007 р. про ЄС та функціонування ЄС. Хартія основних прав ЄС.

2. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти ЄС. Джерела права Європейського Союзу. Межі та види компетенції Європейського Союзу. Інституційний механізм Європейського Союзу. Система органів європейських інтеграційних організацій.

3. Поняття внутрішнього ринку ЄС. Основні свободи внутрішнього ринку ЄС. Митний Союз як основа створення спільного ринку. Правові засади регулювання внутрішнього оподаткування в ЄС. Заборона кількісних обмежень у торгівлі в ЄС та заходів, які мають еквівалентну дію кількісним обмеженням. Фізичні, фіскальні та технічні перешкоди торгівлі на внутрішньому ринку. Перший і другий принципи Кассіс. Правові засади вільного руху людей в Євросоюзі. Вертикальна і горизонтальна пряма дія норм у сфері вільного руху людей в Євросоюзі. Свобода заснування та економічної діяльності в ЄС. Взаємне визнання професійних кваліфікацій та дипломів. Свобода надання та отримання послуг в праві Євросоюзу. Правові засади здійснення свободи руху капіталів в Євросоюзі.

4. Гармонізація законодавства в ЄС. Конкурентне право ЄС. Поняття та правові основи спільної транспортної політики ЄС. Зміст спільної зовнішньої політики та політики безпеки Євросоюзу. Особливості здійснення спільної торговельної політики ЄС. Правові інструменти співпраці ЄС в межах простору свободи, безпеки та юстиції. Поняття права зовнішніх зносин Євросоюзу.

5. Договірна практика ЄС. Особливість міжнародних угод про асоціацію, які укладає Європейський Союз. Поняття та зміст *acquis* Європейського Союзу. Значення *acquis* (спільного доробку) у співпраці ЄС з третіми країнами. Шенгенське *acquis*. Європейська політика сусідства та Європейська політика східного партнерства.

6. Правові інструменти співпраці України з Євросоюзом. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2014 р.

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

1. Поняття і предмет міжнародного приватного права. Принципи міжнародного приватного права. Принцип тісного зв'язку. Принцип автономії волі. Методи регулювання в міжнародному приватному праві. Колізійний метод регулювання. Уніфікаційний метод регулювання.

2. Джерела міжнародного приватного права. Уніфікація міжнародного приватного права. Уніфікація міжнародного приватного права в ЄС. Кодифікація міжнародного приватного права. Вчення про колізійну норму. Класифікація колізійних норм. Проблеми застосування колізійних норм.

3. Поняття та особливості міжнародних цивільних правовідносин. Фізичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права. Юридичні особи в міжнародному приватному праві. Держава в міжнародному приватному праві.

4. Представництво, позовна давність та захист суб'єктивних прав в міжнародному приватному праві.

5. Речове право в міжнародному приватному праві.

Загальні питання міжнародної охорони прав інтелектуальної власності. Авторські та суміжні права в міжнародному приватному праві. Міжнародно-правовий захист прав промислової власності.

6. Зобов'язання в міжнародному приватному праві. Договірні зобов'язання в міжнародному приватному праві. Міжнародна купівля-продаж. Міжнародний лізинг. Міжнародний підряд. Міжнародні перевезення. Посередницькі договори в міжнародному приватному праві. Міжнародні грошові зобов'язання. Міжнародні ліцензійні договори. Міжнародний франчайзинг. Недоговірні зобов'язання в міжнародному приватному праві.

7. Міжнародне сімейне право. Правове регулювання шлюбу в міжнародному сімейному праві. Міждержавне усиновлення.

Міжнародне спадкове право.

Міжнародне приватне трудове право.

8. Цивільний процес в міжнародному приватному праві. Міжнародний комерційний арбітраж.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В.В. Мицик, М.В. Буроменський, О.В. Буткевич та ін.]; за ред. В.В. Мицика. 2-ге вид., змін. – Харків: Право. Т. 1. Основи теорії. - 2020. - 416 с.
2. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В.В. Мицик, М.В. Буроменський, М.М. Гнатовський та ін.]; за ред. В.В. Мицика. 2-ге вид., змін. – Харків: Право. Т. 2. Основні галузі. - 2020. - 624 с.
3. Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / За ред. В.Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2002. – 608 с.
4. Міжнародне право: Основні галузі: Підручник / За ред. В.Г. Буткевича.

- К.: Либідь, 2004. – 816 с.
5. Задорожній О.В. Міжнародне право у відносинах України та Російської Федерації: монографія / Задорожній Олександр Вікторович; Укр. асоц. міжнар. права, Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, Каф. міжнар. права. – Київ: К.І.С., 2016. – 560 с.
 6. Задорожний А.В. Российская доктрина международного права после аннексии Крыма монографія / Задорожний Александр Викторович; Укр. асоц. междунар. права, Ин-т междунар. отношений Киев. нац. ун-та им. Тараса Шевченко, Каф. междунар. права. – Киев: К.И.С., 2015. – 144 с.
 7. Міжнародне публічне право: підручник / В.М. Репецький, В.М. Лисик, М.М. Микиєвич та ін.; за ред. В.В. Репецького. – 2-ге вид. – К.: “Знання”, 2012. – 437 с.
 8. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / За ред. д.ю.н., проф. В.Н. Денісова. – К.: “Юстініан”, 2006. – 672 с.
 9. Мельник С.А. Односторонние акты государств в современном международном праве: монография / Светлана Александровна Мельник. – Одесса: Феникс, 2011. – 336.
 10. Буткевич О.В. Теоретичні аспекти походження і становлення міжнародного права / Буткевич О.В. – К.: Україна, 2003. – 800 с.
 11. История международного права / авт. кол.; под ред. Дмитриева А.И., Батлера У.Э. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – Одесса: Феникс, 2013. – 574 с.
 12. Буткевич О.В. Міжнародне право стародавнього світу / Буткевич О.В. – К.: Україна, 2004. – 864 с.
 13. Наука міжнародного права в Університеті Святого Володимира. В 2 т. Т. 1: В.А. Незабитовський, М.К. Ренненкамф, Р.І. Базінер / упор.: О.В. Задорожній, В.А. Короткий. – К.: Видавничий дім “Промінь”, 2004. – 264 с.
 14. Наука міжнародного права в Університеті Святого Володимира. В 2 т. Т. 2: О.О. Ейхельман, П.М. Богаєвський, О.О. Жилін / упор.: О.В. Задорожній, В.А. Короткий. – К.: Видавничий дім “Промінь”, 2005. – 456 с.
 15. Shaw M. International law // Malcolm N. Shaw. – 6-th ed. – Cambridge: CUP, 2008. – 1542 p.
 16. Ноговіцина Ю.О. Міжнародно-правові аспекти правонаступництва України / Ю.О. Ноговіцина; під наук. ред. О.В. Задорожного / Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – К.: Видавничий дім “Промінь”, 2006. – 352 с.
 17. Лукашук И.И. Право международной ответственности / Лукашук И.И. – М.: Волтерс Клувер, 2004. – 432 с.
 18. Malanczuk P. Akehurst's modern introduction to International Law / Malanczuk P. – 7-th revised ed. – London and New York: Routledge, 2002. – 449. – Mode of access:

https://www.academia.edu/2440951/Peter_Malanczuk_Akehurst_s_Modern_Introduction_to_International_Law_Seventh_edition_1997

19. Введение в вопросы международной защиты беженцев. Защита лиц, находящихся в компетенции УВКБ / Управление Верховного Комиссара по делам беженцев. – Женева, 2005. – 185 с.
20. Мицик В.В. Права людини у міжнародному праві. Міжнародно-правові механізми захисту: підручник для ВУЗів / В.В. Мицик; Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – К.: Видавничий дім “Промінь”, 2010. – 722 с. – (Бібліотека кафедри міжнародного права).
21. Lattmann T. International protection of human rights / Tamás Lattmann, Balázs Vizi. – Budapest: National University of Public Service, 2014. – 144 p. – Mode of access: https://www.academia.edu/12559903/International_Protection_of_Human_Rights
22. Мицик В.В. Права національних меншин у міжнародному праві: Монографія / В.В. Мицик. – К.: Видавничо-поліграфічний цент “Київський університет”, 2004. – 287 с.
23. Репецький В.М. Міжнародне гуманітарне право: Підучник / Репецький В.М., Лисик В.М. – К.: Знання, 2007. – 467 с.
24. Кориневич А. Застосування міжнародного гуманітарного права до збройного конфлікту на території України: Навчальний посібник / Антон Кориневич. – Одеса: Фенікс, 2015. – 78 с.
25. Теорія та практика міжнародного кримінального права: підручник / Зелінська Н.А., Андрейченко С.С., Дрьоміна-Волок Н.В., Коваль Д.О.; за ред. Проф. Зелінської Н.А. – Одеса: Фенікс, 2017. – 582 с.
26. Верле Г. Принципы международного уголовного права: учебник / Верле Г. – О.: Феникс; М.: ТрансЛит, 2011. – 910 с.
27. Кулько А. Актуальні проблеми регламентації міжнародного співробітництва з використання ресурсів ріки Дунай / Кулько А. // Олександру Задорожньому – 50: статті та есе учнів і колег. - Одеса: «Фенікс», 2010. – С. 399-425.
28. Fitzmaurice M. General principles governing the cooperation between states in relation to non-navigational uses of international watercourses / Fitzmaurice M. // Yearbook of International Environmental law. – 2004. – Vol. 14, No. 1. – P. 3-45.
29. Анцелевич Г.А. Международное морское право. Учебник / Анцелевич Г.А. – К.: Издательский дом “Слово”, 2004. – 400 с.
30. Блажиєвська М. Теоретичні і практичні аспекти визначення правового статусу та режиму Азовського моря та Керченської протоки / Блажиєвська М. // Український часопис міжнародного права. – 2004. - №1. – С. 50-62.
31. Churchill R. The role of the International Court of Justice in maritime boundary delimitation // Oceans Management in the 21st Century:

- Institutional Frameworks and Responses / Churchill R.; eds. Oude Elferink A. and Rothwell R. – Leiden / Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2004. – P. 125-142.
32. Караман І. Спир про делімітацію морського кордону між Румунією та Україною: історичний, дипломатичний та юридичний аспекти (англійською мовою) / І. Караман // Український часопис міжнародного права. – 2006. – №1. – С. 121-135.
 33. Добідовська Я. Правовий аналіз комерційних «свобод повітря» / Я. Добідовська // Український часопис міжнародного права. – 2004. - №2. – С. 92-97.
 34. Григоров О. Злочини, спрямовані проти безпеки міжнародної цивільної авіації: деякі питання класифікації та кваліфікації / О. Григоров // Український часопис міжнародного права. – 2004. - №2. – С. 87-91.
 35. Григоров О. Конвенційні стандарти відповідальності повітряного перевізника та законодавча практика України / О. Григоров // Український щорічник міжнародного права. – 2008. – К., 2010. – С. 120-139.
 36. Space solutions for the world's problems: How the United Nations family uses space technology to achieve development goals / United Nations Office for Outer Space Affairs. – 2006.
 37. Григоров О. Нові напрямки міжнародного співробітництва України у космічній галузі / О. Григоров // Український часопис міжнародного права. – 2004. - №1. – С. 63-67.
 38. Лукашук И.И. Современное право международных договоров. – Т. I Заключение международных договоров: в 2 т. / Лукашук И.И.; Рос. акад. наук, Ин-т государства и права. – М.: Волтерс Клувер, 2004. – 672 с.
 39. Лукашук И.И. Современное право международных договоров. – Т. II Действие международных договоров: в 2 т. / Лукашук И.И.; Рос. акад. наук, Ин-т государства и права. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 496 с.
 40. Право зовнішніх зносин: Дипломатичне право, дипломатичне право міжнародних організацій, право спеціальних місій, консульське право: Збірник документів / Алданов Ю.В., Забара І.М., Резніченко В.І. – К.: «Промінь», 2003. – 784 с.
 41. Bogdandy A. In whose name? An investigation of international courts' public authority and its democratic justification / Bogdandy A., Venzke I. // European Journal of International Law. – 2012. – Vol. 23, No. 1. – P. 7-41.
 42. Aust A. Advisory opinions / Aust A. // Journal of International Dispute Settlement. – 2010. – Vol. 1, No. 1. – P. 123-151.
 43. Тропін З. Засоби вирішення міжнародних спорів за Договором до Енергетичної Хартії: стан та проблеми реалізації / З. Тропін. – К.: «Фенікс», 2012. – С. 57-111.

44. Ржевська В.С. Право держави на самооборону / Ржевська В.С.; Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – К.: Видавничий дім “промені”, 2005. – 256 с.
45. Шпакович О.М. Вплив актів міжнародних організацій на внутрішні правопорядки держав-членів: теорія і практика / Шпакович О.М. – К.: Видавничо-поліграфічний цент “Київський університет”, 2011. – 415 с.
46. Кулеба Д.І. Участь України в міжнародних організаціях. Правова теорія і практика / Д.І. Кулеба. – К., 2007. – С. 153-229.
47. Міжнародне економічне право: Підручник / В. Опришко, А. Коста, К. Квінтано та ін.; за наук. ред. В. Опришка. – К.: КНЕУ, 2006. – 496 с.
48. Задорожній О.В. Міжнародне право навколишнього середовища: підручник для ВНЗ / О.В. Задорожній, М.О. Медведєва; Київ. нац. ун. ім. Тараса Шевченка, Ін. міжнар. відносин. – К.: Видавничий дім «Промені», 2010. – 510 с.
49. Медведєва М.О. Теоретичні та практичні аспекти реалізації міжнародно-правових норм у галузі охорони навколишнього середовища: Монографія / Медведєва М.О. – К.: “Фенікс”, 2012. – 484 с.
50. Кориневич А.О. Міжнародне енергетичне право як нове явище у сучасному міжнародному праві / Кориневич А.О. // Часопис Київського університету права. – 2010. - №2. – С. 320-324.
51. Кориневич А. Международное энергетическое право как отрасль современного международного права / Кориневич А.А. // Молдавский журнал международного права и международных отношений. – 2011. - №1. – С. 77-84.
52. Льовін А.В. Міжнародно-правове регулювання передач ядерних матеріалів: нормативний аспект / Льовін А.В. – К.: Видавничий дім «Промені», 2011. – 211 с.
53. Альтернативна енергетика і енергетична безпека в міжнародному і національному праві: Збірка матеріалів Міжнародної наукової конференції «Роль міжнародного права в розвитку екологічної альтернативи сучасній енергетиці» (Київ, 25 квітня 2012 р.). – Київ: Фенікс, 2012. – 298 с.
54. Пазюк А. Питання міжнародного інформаційного права: предмет, завдання та принципи / А. Пазюк // Український часопис міжнародного права. – 2013. - №1. – С. 46-49.
55. Забара І.М. Міжнародно-правовий режим інформації: сучасні теоретичні і практичні аспекти / І.М. Забара // Международное право и международные отношения: XXI век (В честь 70-летия В.Н. Хонина) / под. ред. проф. А.В. Задорожного. – К.: «Феникс», 2013. – С. 74-81.
56. Пазюк А.В. Міжнародно-правові принципи управління інтернетом: в пошуках компромісу між зацікавленими сторонами / А.В. Пазюк // Международное право и международные отношения: XXI век (В честь

- 70-ліття В.Н. Хонина) / под. ред. проф. А.В. Задорожного. – К.: «Фенікс», 2013. – С. 65-73.
57. Європейське право: Право Європейського Союзу: підручник : у чотирьох кн. / за заг. ред. В.І. Муравйова. – К.: Ін Юре. 2015.
 58. Право Європейського союзу: підручн. / за ред. О.К. Вишнякова. – Одеса: Фенікс, 2013. – 883 с.
 59. Муравйов В.І. Питання імплементації права Європейського союзу у внутрішньому порядку України / В.І. Муравйов // Ідея порівняльного міжнародного права: pro et contra. Збірник наукових праць на честь іноземного члена НАН України та НАПр України У.Е. Батлера / За ред. Ю.С. Шемшученка, О. В. Кресіна; упор. О.В. Кресін, І.М. Ситар. – Київ; Львів: Ліга-прес, 2015. – с. 427- 443.
 60. Муравйов В.І. Угода про асоціацію як перший крок на шляху європейської інтеграції України / В.І. Муравйов // Україна в міжнародних інтеграційних процесах / В.В. Копійка, М.С. Дорошко, В.І. Головченко та ін. ; за ред. В.В. Копійки. – К.: ВПЦ «Київський університет». – 2015. – С. 347-383.
 61. Муравйов В.І. Лекція: Загальні принципи правового порядку Європейського союзу / В.І. Муравйов // Право України. – № 6 – К., 2013 – С. 190-204.
 62. Муравйов В. Європейське право: правова категорія, доктрина, наука / Муравйов В., Смирнова К. // Європейське право. – 2012 - № 1. – С. 11 – 22.
 63. Муравйов В. Історія становлення та розвитку науки європейського права в Україні / Муравйов В., Святун О., Смирнова К. // Європейське право. – 2012. - № 1. – С. 161–180.
 64. Муравйов В. Види компетенції реформованого Європейського союзу / Муравйов В., Березовська І. // Вісник КНУ імені Т. Шевченка. – 2009. - №37. – С.21-28.
 65. Муравйов В.І. Зона вільної торгівлі як основа європейської інтеграції України / Муравйов В. // Право України. – 2016. - № 4. – С. 9-21.
 66. Муравйов В.І. Гармонізація законодавства і європейська інтеграція / Муравйов В. // Право України. – 2013. – № 6. – С. 12-50.
 67. Порядок денний асоціації між Україною і Європейським Союзом. - Brussels, 18.2.2015 JOIN(2015) 4 final2015/0038 (NLE).
 68. Муравйов В.І. Правовий механізм реалізації Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом / Муравйов В. // Віче. - 2015. – № 8. – С.10-15.
 69. Muraviov V. Supra-national Nature of the European Union Association Agreements / V. Muraviov // Віче. – 2014. – № 18.– С.10-15.
 70. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами: Зібрання актів європейського права. – Київ.: Ред.

- журн. «Право України», 2013. - Вип. 2: Європейський союз / упоряд. К.В. Смирнова: за заг. ред. В.І. Муравйова. – 2013. – 1064 с.
71. Муравйов В.І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського союзу з третіми країнами (теорія і практика) / В.І. Муравйов. - К., 2002.
 72. Європейський Союз: економіка, політика, право: енциклопедичний словник / ред. кол.: В. В. Копійка (голова), О.І. Шнирков (заст. голови), В.І. Муравйов та ін. – К., 2011. - 368 с.
 73. Муравйов В.І. Гармонізація внутрішнього права асоційованих країн із правом Європейського союзу / В.І. Муравйов, Н.Б. Мушак // Віче. – 2013. – № 17. – С.12-18.
 74. Муравйов В.І. Гармонізація законодавства України з правом ЄС в рамках угоди про асоціацію між Україною та ЄС / В.І. Муравйов, Н.Б. Мушак // Віче. – 2013. – № 8. – С.12-18.
 75. Діковська І.А. Принципи правового регулювання міжнародних приватних договірних зобов'язань: монографія / І.А.Діковська. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 464 с.
 76. Довгерт А.С. Наука міжнародного приватного права в Київському університеті / А.С. Довгерт. – К.: НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2010. – 32 с.
 77. Кисіль В.І. Міжнародне приватне право: питання кодифікації / В.І. Кисіль. – К.: Україна, 2005. – 480 с.
 78. Міжнародне приватне право в Київському університеті: антологія: у 2 т. Т.2. 1992–2007 / за ред. А.С. Довгерта. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – 791 с.
 79. Міжнародне приватне право: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. – 2-ге видання. - К.: Алерта, 2014. – 656 с.
 80. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / за ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 352 с.
 81. Калакура В.Я. Міжнародне сімейне право: принципи та особливості колізійного та уніфікаційного регулювання: монографія / В.Я. Калакура. – К.: Алерта, 2017. – 434 с.
 82. Нариси з міжнародного приватного права. Вип. 4 / за ред. А.С. Довгерта, О.М. Бірюкова. – К.: Алерта, 2016. – 200 с.
 83. Цірат Г.А. Міжнародний цивільний процес: сучасний стан та перспективи міжнародно-правової уніфікації: монографія / Геннадій Цірат. – Х.: Видавництво Іванченко І.С., 2013. – 482 с.
 84. Черняк Ю.В. Інститут підсудності в міжнародному приватному праві країн ЄС та України: монографія / Ю.В. Черняк. – К.: Прецедент, 2008. – 276 с.